

ทำตามลำดับขั้น : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

Follow Steps: An Analytic, Appreciative, and Applicative Study

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchalermroj

วัชรารัตน์ สุนทรนาเวศ ฌ

Wachararasamee Suntornwanawes Shaw

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 31 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานหลักการทรงงานข้อทำตามลำดับขั้น วิธีการศึกษาเป็นแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในการทรงงานของพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภค บริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด 2. ผลการวิจัย พบว่า การทำตามลำดับขั้นก่อให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของงาน ช่วยสร้างพื้นฐานการทำงานที่มั่นคงที่สามารถรองรับการขยายผลของงานในอนาคต ช่วยให้เกิดความประหยัด ดำเนินงานได้อย่างเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ทำให้งานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ ช่วยลดอุปสรรคต่าง ๆ ในระหว่างการทำงาน และช่วยให้ทุกหน่วยงานรู้ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น เกิดการทำงานที่ประสานสอดคล้อง ไม่ก้าวร้าวงานของกันและกัน แต่ช่วยเสริมกันและกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานรับผิดชอบ 3. ผลการวิธาน พบว่า แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ สามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้ 1) เริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นพื้นฐาน 2) สำรวจความคิดเห็นก่อนการ

ดำเนินงาน 3) วิเคราะห์ความเป็นไปได้จากทุกทาง 4) วางแผนอย่างรอบคอบและรัดกุม 5) ดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ 6) ติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา

คำสำคัญ: ทำตามลำดับขั้น, หลักการทรงงาน, วิเคราะห์ วิจัย วิธาน

ABSTRACT

The objective of this research article is to analyze, appreciate, and apply a royal working principle in respect with following the steps. The study was based on the qualitative approach by searching and compiling the information from all related documents and research papers regarding the royal working principle used by His Majesty King Bhumibol Adulyadej. The results were the following. 1. From the analytic result, King started his work from what was the most essential for people, that is, public health, when an individual's body was strong, he could make other benefits. The next essential matters were the infrastructure and other necessities for earning a living such as road, water source for agriculture and consumption that would benefit the public without destroying any natural resources. The King also gave the simple technical and technological knowledge with a focus on applying the local wisdom that could be applied for the best interest. 2. From the appreciative result, following the steps resulted to the work prioritization. It helped secure the working foundation that could support the work expansion in the future, cause some saving, simple and uncomplicated operation so the work could be completed pursuant to the established objectives or targets, help reduce some obstacles in working, and make all working units know their duties and responsibilities, have the compromising working, not interfere the work but support with each other based on roles and duties assigned to each unit. 3. From the applicative result, this working principle could be applied as follows: 1) starting from basic necessities; 2) surveying opinions before working; 3) analyzing all possibilities; 4) planning carefully and cautiously; 5) following the plan systematically; and 6) following up and evaluating for further improvement and development.

Keywords: Follow the Steps, Working Principles, Analytic Appreciative Applicative Study

1. บทนำ

“ทำตามลำดับขั้น” เป็นหลักการข้อที่ 4 ในหลักการทรงงาน 23 ข้อ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 โดยวิธีคิดของหลักการทรงงานข้อนี้จะเน้นในเรื่องการพัฒนาไปตามลำดับขั้น เพื่อให้ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้...”

ส่วนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธานนั้น เป็นแนวทางการศึกษาตีความอย่างมีวิจารณ์ญาณบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่สามารถนำมาศึกษาหลักการทรงงานโดยมุ่งหวังผลอันเลิศ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งสำคัญของการตีความก็คือ ต้องให้ความสำคัญกับปณิธาน อันเป็นเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยทรงประกาศพระราชปณิธานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งเรียกว่า พระปฐมบรมราชโองการ ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระปฐมบรมราชโองการนี้เปรียบเสมือนพระราชปณิธานหรือพระราชสัตยาธิษฐานว่าพระองค์จะไม่ละทิ้งประชาชน

ดังนั้น การศึกษาหลักการทรงงานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จึงต้องให้ความสำคัญกับการทำตามลำดับขั้นซึ่งเป็นหลักการทรงงานอีกข้อหนึ่งที่สำคัญ การลงมือทำเพื่อให้เกิดผลจริง ถือว่าเป็นการทำตามแนวทางปฏิบัตินิยม (pragmatism) เน้นการลงมือทำได้จริง สิ่งที่ได้จริงจึงเป็นสิ่งดี สิ่งปฏิบัติใดๆ ล้วนมีขั้นตอนในการปฏิบัติ มนุษย์จึงต้องวางลำดับขั้นของสิ่งที่จะต้องทำ แล้วค่อยๆ ลงมือทำไปทีละขั้น ระหว่างที่ทำก็พิจารณาผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามที่ควรจะเป็นหรือไม่ ถ้าเป็นไปตามสิ่งที่คาดไว้ ก็ลงมือทำขั้นถัดไป ถ้าไม่เป็นดังที่คาดก็ต้องพิจารณาหาข้อผิดพลาดเพื่อที่จะเรียนรู้และหาทาง แก้ไขโดยอาจมีการปรับขั้นตอนได้ การทำงานอย่างเป็นระบบย่อมเกิดขึ้นได้จากคนที่คิดสิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบ (systemic thinking) ส่วนคนที่พิจารณาผลที่เกิดขึ้น (output) ว่าเป็นประสิทธิภาพ หรือผลลัพธ์ (outcome) ว่าเป็นประสิทธิผลย่อมเป็นคนๆ ที่คิดทุกอย่างในเชิงระบบที่มีความสัมพันธ์กัน (systematic thinking) กระบวนการคิดได้และได้ความรู้อย่างเป็นระบบนี้ถือว่าเป็น scientific learning เป็นการเรียนรู้เพื่อให้ได้ความรู้ และมองสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามีผลต่อสิ่งอื่นในทางดีอย่างไร (impact) เพราะสิ่งที่ทำจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น สำหรับการพัฒนางานจึงมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับต่างๆ ของสังคม สำหรับการลงมือพัฒนาประเทศนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพิจารณาถึงปัจจัยพื้นฐานของประชาชน คือ การอยู่รอดได้ (survival) นั่นคือ ประชาชนมีสุขภาพที่ดี ไม่เจ็บป่วย ดังนั้นจึงทรงประทานความช่วยเหลือด้านสาธารณสุข ในสมัยก่อนการแพทย์และการรักษามีค่าใช้จ่ายสูง และไม่ได้จัดให้มีบริการได้ทั่วถึงเช่นในปัจจุบันที่มีระบบสาธารณสุขที่ดีกว่ามาก แนวคิด

สำคัญคือมนุษย์ที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็มีร่างกายพอที่จะทำงานต่างๆ และสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ การพัฒนาขั้นถัดไปคือการคุณภาพชีวิตที่ดีในการดำรงชีวิตปกติ คือการมีบ้านอยู่อาศัย มีน้ำประปาไว้ใช้ มีไฟฟ้าแสงสว่าง ซึ่งเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานที่รัฐได้มีสัญญาประชาคมไว้ในการจัดให้แก่ประชาชน ต่อจากนั้นในการประกอบอาชีพ ย่อมต้องการปัจจัยช่วยเหลือ เช่น ทำเกษตรย่อมต้องการน้ำ ต้องการถนนเพื่อขนส่งสินค้าทางการเกษตร หากแต่ในการจัดหาแหล่งน้ำ เช่นการสร้างเขื่อน หรือการทำถนน ย่อมต้องมีการรบกวนหรือจัดการกับธรรมชาติ จึงต้องมีการศึกษา พิจารณาผลในเชิงวิชาการ ในการนี้จะต้องพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงเทคโนโลยีทางเลือกอื่นที่ เทาที่เป็นไปได้ เพื่อนำมาปรับเปลี่ยน ที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักการทรงงานข้อที่ 4 ได้แก่ ทำตามลำดับขั้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ วิจัย วิชาน หลักการทรงงานในข้อต่อไป เพื่อที่จะได้มีโอกาสแนะนำเอาสมบัติอันล้ำค่าซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการของปรัชญาไทยที่คิดค้นโดยพระมหากษัตริย์ไทยมาใช้โดยสำนักในพระมหากษัตริย์คุณอันหาที่สุดมิได้ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีประชาชนส่วนรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิชานหลักการทรงงานข้อทำตามลำดับขั้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งแบ่งเอกสารเป็นเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ

3.1 เอกสารปฐมภูมิ ประกอบด้วยเอกสารแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (2560) จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

3.2 เอกสารทุติยภูมิ ประกอบด้วย ก) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน และ ข) บทความ ทศนะที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน

เมื่อรวบรวมเอกสารเสร็จสิ้นแล้ว นำเอกสารมาเรียบเรียง จากนั้นวิเคราะห์ วิจัย และวิชานหลักการทรงงานข้อ “ทำตามลำดับขั้น” เพื่อนำไปสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะในบทสุดท้าย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อทำตามลำดับขั้น พบว่า ในการทรงงานของพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็สามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภค บริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่

ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด

2. ผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อทำตามลำดับขั้น พบว่า คุณค่าที่ได้จากการทำตามลำดับขั้น ได้แก่

1) ทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของงาน ช่วยสร้างพื้นฐานการทำงานที่มั่นคงที่สามารถรองรับการขยายผลของงานในอนาคต

2) ช่วยให้เกิดความประหยัด ดำเนินงานได้อย่างเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป

3) ทำให้งานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้

4) ช่วยลดอุปสรรคต่าง ๆ ในระหว่างการทำงาน

5) ช่วยให้ทุกหน่วยงานรู้ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น เกิดการทำงานที่ประสานสอดคล้อง ไม่ก้าวถ่างงานของกันและกัน แต่ช่วยเสริมกันและกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานรับผิดชอบ

3. ผลการวิธานหลักการทรงงานข้อทำตามลำดับขั้น พบว่า แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ อาจสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. เริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นพื้นฐาน

สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่สุดต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม ล้วนต้องเริ่มต้นจากการมีสุขภาพที่แข็งแรง เพื่อให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างประโยชน์สุขต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ดังนั้น การรู้จักรับผิดชอบต่อและดูแลสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้เป็นปกติหรือสมดุลจึงเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อสามารถรับผิดชอบต่อและดูแลตนเองได้แล้ว ก็เริ่มขยายความรับผิดชอบต่อและการดูแลไปยังคนรอบข้าง ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน สังคมหรือประเทศชาติ

เมื่อเห็นถึงความสำคัญพื้นฐานนี้ ในลำดับถัดไปก็จะคำนึงถึงเหตุปัจจัยแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดสุขภาวะที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมโดยรวม ดังนั้น จึงมีการวางแผนและวางระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะการทำงานที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมกับคนในสังคมที่มีความหลากหลาย จำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการของผู้ร่วมงาน เพื่อวางแผนในการสร้างสิ่งแวดล้อมหรือพื้นที่การทำงานให้ตอบโจทย์ในทุกระดับเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกิจกรรมที่ทำร่วมกัน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิต ความปลอดภัยหรือสุขภาพที่ดีของทุก ๆ คน

2. สำรวจความคิดเห็นก่อนการดำเนินงาน

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงศึกษาโดยเริ่มจากการสำรวจ (survey) ความสุขทุกข์ในวิถีชีวิตของราษฎรในแต่ละ “ภูมิสังคม” ด้วยหลักการ “ระเบิดจากข้างใน” ดังนั้น พระองค์จึงตรัสว่า “ฉันครองราชย์ 2 ปีแรก ฉันไม่มีผลงาน เพราะฉันยังไม่รู้ว่าราษฎรต้องการอะไร” นั่นก็เพราะพระองค์ต้องการเห็น “องค์กรวม” ของสิ่งที่เกิดขึ้นที่มาจากความต้องการอันแท้จริงของประชาชน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของการสำรวจความคิดเห็นก่อนการดำเนินงาน

การสำรวจความคิดเห็นก่อนการดำเนินงานสามารถทำได้หลากหลายวิธี ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในเชิงปริมาณ เช่น การแจกแบบสอบถามให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานได้ช่วยกันประเมินและทำสถิติประมวลผลออกมา เป็นต้น ในเชิงคุณภาพ เช่น การจัดประชุมปรึกษาหารือ การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้ง

แบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นต้น หัวใจสำคัญคือ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในงานทั้งหมด ทุกความคิดเห็นที่ได้รับทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพจะช่วยเป็นฐานข้อมูลในการวางแผน กำหนดทิศทาง และช่วยในการตัดสินใจต่อการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง และลดข้อผิดพลาดเสียหายในงานที่ไม่จำเป็นที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

3. วิเคราะห์ความเป็นไปได้จากทุกทาง

การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ (Feasibility) หรือการวิเคราะห์ความเป็นไปได้จากทุกทางในการดำเนินงาน ต้องผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน เช่น ทำเพื่อใคร หรือทำไมต้องทำโครงการนี้ จากนั้นจึงตั้งคำถามว่า “ได้ไหม” เช่น

ทำไมต้องทำวิธีนี้ ทำวิธีอื่นได้ไหม?

ทำไมต้องทำเวลานี้ ทำเวลาอื่นได้ไหม?

ทำไมต้องซับซ้อน ทำให้เรียบง่ายกว่านี้ได้ไหม?

ทำไมได้ประโยชน์แค่นี้ ทำให้เกิดประโยชน์มากกว่านี้ได้ไหม?

ทำไมต้องทำพื้นที่นี้ ทำพื้นที่อื่นได้หรือไม่?

กระบวนการคิดเช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างทางเลือกที่เป็นไปได้ในหลาย ๆ ทาง จากนั้นจึงเลือกทางที่คุ้มค่าที่สุดต่อการดำเนินงาน ณ เวลานั้น คุ้มค่าในที่นี้ ได้แก่ ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุดนั่นเอง

การจะเลือกแนวทางใด ๆ การตัดสินใจเป็นเรื่องที่สำคัญ ในทางธุรกิจทั่วไปนั้น คุ้มค่าอยู่ที่ผลกำไรต่อการลงทุนในแต่ละครั้ง ทุกการลงทุนที่สร้างผลกระทบเชิงบวกหรือก่อให้เกิดขึ้นกับองค์กร ก่อให้เกิดความพอใจต่อนักลงทุนหรือผู้ถือหุ้น ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมที่จะส่งผลเสียกลับมายังบริษัทในอนาคต ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่คุ้มค่าต่อการลงทุน ดังนั้น การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการจึงคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ที่กระทบต่อความคุ้มค่าในทางธุรกิจ เช่น

- การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านตลาด (Market Feasibility) เช่น ความเป็นไปได้ของสินค้าหรือบริการที่ผลิต มีความเพียงพอต่อความต้องการของลูกค้าหรือผู้ที่เข้ามาใช้บริการ เป็นต้น

- การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านการเงิน (Financial Feasibility) เช่น ความเป็นไปได้ของจำนวนเงินลงทุนที่สามารถจัดหาได้ หรือความเป็นไปได้ในการบริหารกระแสเงินสดของธุรกิจ หรือแม้แต่ความเป็นไปได้ในแง่ของความคุ้มค่าในการลงทุนต่างๆ ของโครงการ

- การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านการผลิต (Production Feasibility) เช่น ความเป็นไปได้ของการผลิตสินค้าหรือบริการได้จริง ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ ราคา และเวลาในการผลิต เป็นต้นผลิต

- การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านโมเดลธุรกิจ (Business Model Feasibility) เช่น ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบธุรกิจที่จะสามารถสร้างรายได้และกำไร สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง เป็นต้น

- การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านกฎหมาย (Law & Regulation Feasibility) เช่น ความเป็นไปได้ของสินค้าหรือบริการที่เกิดขึ้นนั้นจะผ่านกฎข้อบังคับตามที่กฎหมายกำหนด หรือมีกฎหมายรับรองสินค้าและบริการที่เกิดขึ้นจริง

หากเป็นโครงการที่ใหญ่หรือเมกะโปรเจกต์ที่มีแนวโน้มในการสร้างผลกระทบกับคนเป็นจำนวนมาก หรือต่อชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ก็จำเป็นต้องวิเคราะห์โครงการอย่างละเอียด รอบคอบ เพราะโครงการในลักษณะนี้ ไม่เพียงแต่จะต้องใช้เงินลงทุนมหาศาล ยังอาจต้องใช้เวลาเพื่อแลกกับความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น หากเสียค่าใช้จ่ายมากและเสียเวลาแต่ไม่คุ้มค่าในการลงทุน ทั้งยังสร้างผลกระทบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในเชิงลบ ในระดับที่คนทั่วไปจับไม่ได้ ก็จะส่งผลเสียต่อการดำเนินโครงการได้ เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปได้จากทุกทางเพื่อเลือกทางที่คุ้มค่าที่สุด

4. วางแผนอย่างรอบคอบและรัดกุม หลังจากที่ได้ศึกษาความเป็นไปได้จากทุกทางและตัดสินใจเลือกแนวทางที่คุ้มค่าที่สุดแล้ว จากนั้นจะเข้าสู่ขั้นตอนของการวางแผนอย่างรอบคอบและรัดกุมทั้งในด้านกิจกรรม การดำเนินงานและระยะเวลา (Action Plan & Time Line)

คำว่า “รอบคอบ” หมายถึง ความรอบรู้ถึงเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญของงานที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลว ผู้วางแผนจะต้องรู้ว่าใคร (Who) ทำอะไร (What) ทำไม (Why) ที่ไหน (Where) เมื่อไหร่ (When) อย่างไร (How) มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง (How to)

คำว่า “รัดกุม” หมายถึง การนำสิ่งที่รู้ ได้แก่ ข้อมูลหรือสถิติต่าง ๆ มาประเมินค่าเพื่อให้เห็นคุณและโทษ สิ่งที่เป็นประโยชน์และเปล่าประโยชน์ สิ่งที่คุ้มค่าและไม่คุ้มค่า และเลือกเอาสิ่งดีจากทุกทางมาปฏิบัติ ในขณะเดียวกันก็คิดแผนสำรองหรือแผนปฏิบัติการสำหรับป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเพื่อเป็นมาตรการป้องกันความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องทุกคน

5. ดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ เมื่อโครงการผ่านการพิจารณาเรียบร้อยแล้ว ทราบถึงกิจกรรมการดำเนินงานและระยะเวลาในการทำงานแล้ว ภาระงานจะถูกมอบหมายไปยังผู้รับผิดชอบในแต่ละหน่วยงาน การดำเนินงานที่เป็นระบบจะต้องได้การอนุมัติการขอใช้แผนในเบื้องต้น เพราะแผนงานเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณที่เกิดขึ้น หากการดำเนินงานใด ๆ ที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกันหรือตามที่ตกลงกันไว้ ย่อมมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวเพราะไม่ตรงประเด็นการทำงาน เนื่องด้วยทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม ดังนั้น การดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบจึงช่วยรักษาความสมดุลในการทำงานให้เกิดขึ้นในภาพรวม ปราศจากการแข่งขันหรือการทับซ้อนของงานที่ทำ เมื่อแต่ละฝ่ายดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลอย่างชัดเจน จะช่วยทำให้เกิดความร่วมมือ ไว้วางใจ และเกื้อกูลต่อกัน

6. ติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา (Monitoring & Evaluation)

คำว่า “ติดตาม” และคำว่า “ประเมินผล” ทั้งสองคำดังกล่าวนี้มีวิธีทำงานที่ต่างกัน

การติดตาม (Monitoring) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนที่มีการกำหนดไว้แล้ว เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน หรือกำหนดวิธีการดำเนินงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น จุดเน้นที่สำคัญของการติดตาม คือ การปฏิบัติการต่างๆ เพื่อการตรวจสอบ

ควบคุม กำกับการปฏิบัติงานของโครงการ การติดตามจะเกิดขึ้นในขณะที่โครงการกำลังดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้

การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำผลมาใช้ในการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ การประเมินผลจะเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของโครงการ นับตั้งแต่ก่อนตัดสินใจจัดทำโครงการ ในขณะดำเนินงานในช่วงระยะต่างๆ และเมื่อโครงการดำเนินงานเสร็จแล้ว หรือประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ บางมิตินำมาใช้ในการประเมินความสำเร็จของโครงการการว่า บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

ดังนั้น ในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนจะต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามประเมินผล พร้อมรายงานผลเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าและผลงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปด้วยความเรียบร้อยหรือไม่ หากมีอุปสรรคใดเกิดขึ้นจะได้หาแนวทางแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ได้ทันท่วงที เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีในทุกอุปสรรค

5. อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อห้าตามลำดับขั้น อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับคำอธิบายจาก **สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2560)** ความว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากเลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้...”

2. จากผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อห้าตามลำดับขั้น อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ **เมธา ทธิเมทาธิป (2564, หน้า 47)** ที่กล่าวว่า พระองค์ท่านทรงใช้หลักการทรงงาน ในข้อนี้ด้วยการเริ่มต้นทำในสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชนก่อน เมื่อสำเร็จแล้วก็เริ่มลงมือสิ่งที่จำเป็นรองลงมาลำดับต่อไป (โดยพิจารณาความจำเป็นจากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์) เช่น การพัฒนาและการดูแลในเรื่องสาธารณสุข เพราะเมื่อประชาชนมีสุขภาพที่ดี ร่างกายแข็งแรง ก็จะสามารถทำการพัฒนาในเรื่องอื่น ๆ ได้สำเร็จต่อไป ตัวอย่างเช่น การสร้างถนน การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อไว้ใช้ทำการเกษตรและการบริโภคในหน้าแล้ง เมื่อมีถนนที่ดี พอผลผลิตในการเพาะปลูกออกมา ประชาชนก็สามารถนำผลผลิตใส่รถเพื่อเดินทางไปจำหน่ายได้ ทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนก็ดีขึ้นตามรายได้ เมื่อความเป็นอยู่ดี ประชาชนก็ไม่เข้าไปบุกรุกแผ้วถางป่าหรือทำลายธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล การเพาะปลูกก็สัมฤทธิ์ผล ต่อมาก็มีการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้ประชาชนมีการจัดการเกษตร

แบบผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) ได้ผลสำเร็จ ความเป็นอยู่ของประชาชนก็เจริญและมั่นคงขึ้นตามไป จนทำให้เกษตรกรทุกครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขกันตลอดไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ **ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์** (2558, หน้า 54 - 55) กล่าวว่า ทำตามลำดับขั้น เริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภคที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด

3. จากผลการวิธานหลักการทรงงานข้อทำตามลำดับขั้น อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์** (2565, หน้า 111) เรื่อง “การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค” ที่กล่าวว่า การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า คิดเพื่อใคร คำตอบอยู่ท้าย พระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “...เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เมื่อนำมาคิดนวัตกรรมจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขส่วนรวม เป็นสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุค และสอดคล้องกับแนวคิดของ **เมธา ทธิเมพาธิป** (2566, ออนไลน์) ที่กล่าวว่า หลักการทรงงาน 23 ข้อในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เมื่อนำมาใช้ในปรัชญาการศึกษา ผู้ประยุกต์จำเป็นต้องใช้วิจารณ์ญาณสำหรับวิเคราะห์ ประเมินค่า และปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น คือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความสุขบนความสุขของตนเองและผู้อื่น โดยอาจนำหลักการบางส่วนมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมที่เห็นว่ามีมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาและประยุกต์ใช้บนพื้นฐานปรัชญาที่ทันสมัยที่สุดในเวลานี้คือปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ทำตามลำดับขั้น เป็นหลักการทรงงานข้อที่ 4 ซึ่งเป็นข้อที่มีความสำคัญในเรื่ององค์ประกอบย่อยของการทำงาน เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการทบทวนระบบงานในแต่ละขั้นตอน เป็นพื้นฐานต่อการย้อนคิดเพื่อต่อยอดให้เกิดการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาต่อไป ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

ในเรื่องการทำตามลำดับขั้นนี้ หากมองในเชิงการพัฒนาจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงมุ่งเน้น “การพัฒนาค้น” ซึ่งจะต้องเริ่มจากการสร้างรากฐานให้มั่นคง ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มีโอกาสเตรียมตัว ตั้งตัว พร้อมจะรับการพัฒนาก่อน แล้วจึงค่อยนำความเจริญก้าวหน้าจากสังคมภายนอกเข้าไปพัฒนาค้นภายในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นลำดับต่อไป โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสม เพื่อให้ราษฎรเหล่านั้นพึ่งตนเองได้ และสามารถออกมาสู่สังคมภายนอกได้อย่างไม่ลำบาก

ดังนั้น เมื่อนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปใช้งานจึงควรคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานที่สามารถทำให้เกิดการพึ่งพาตัวเองได้ พออยู่พอกิน เป็นเบื้องต้นเสียก่อน จากนั้นจึงพัฒนาไปตามลำดับดังที่กล่าวมาแล้วเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกัน และเกิดความเข้มแข็งทั้งในระดับบุคคล องค์กร ชุมชน และสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพอเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การทำตามลำดับขั้นบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การทำตามลำดับขั้นบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บรรณานุกรม

- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). “หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนวยุค : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2564). คิดอย่างไรให้ได้นวัตกรรม. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- _____. (2565). “การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค”. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2. (เมษายน – มิถุนายน).
- เมธา หริมเทพาธิป. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2566). “การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ตอนที่ 1)”. สถาบันความพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://porpeang.net/>
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : หจก. อรุณการพิมพ์.